

MUZEJSKI VJESNIK 4

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Trakošćan,
Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Marina Šimek (glavni i odgovorni urednik), Darko Sačić (tehnički
urednik), Miroslav Klemm, Dragutin Feletar, Marijan Špoljar, Branimir Šimek

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Gradski muzej Varaždin

ZA NAKLADNIKA

Jasna Tomičić

TISAK

NIŠRO Varaždin, naklada 800 komada

BROJ 4 — VELJAČA 1981.

GOD. IV.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEOLŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA	Str.
— Zorko Marković: Nekoliko opaski uz »Praistoriju jugo slavenskih zemalja« (I-III)	3
— Franjo Horvatić: Uređivanje spomen parka na »Danici«	6
— Marijan Špoljar: Suvremena koncepcija muzeja i galerija	9
STRUČNI ČLANCI	
— Zoran Homen: Novo nalazište lasinjske kulture u Bukovju kraj Križevaca	15
— Zoran Homen: Novi nalazi na Kalniku	19
— Marina Šimek: Arheološki lokalitet Varaždin — Brezje. Rezultati rekognosciranja tokom 1980. godine	25
— Zorko Marković: Arheološka iskapanja Muzeja grada Koprivnice 1970 — 1980.	33
— Marina Šimek: Arheologija varaždinskog kraja — Bibliografija	40
— Tomislav Đurić: Stanje srednjovjekovnih gradina u sjeverozapadnoj Hrvatskoj	49
— Ante E. Brlić: U Međimurju i Varaždinu 1975.	57
— Vlado Srimšek: Križevčanki na trgu	59
— Vladimir Kalšan: Agrarna reforma u Međimurju	65
— Smiljana Petr-Marčec: Zadruga Višnjijć, selo Globočec br. 118 kod Ludbrega	69
— Ljubica Ramušćak: Pokladni običaji u Međimurju	73
— Ljubica Ramušćak: Međimurski sušači sira	77
— Libuše Kašpar: U posjeti Berberima	79
VIJESTI	
— Petar Levar i Mato Dominković: Naše akcije u 1980. godini	87
— Petar Petrićec i Martin Matišin: Vijesti iz Zavičajnog muzeja Virje	88
— Dragutin Feletar: Koprivničkih osam knjiga	89
— Libuše Kašpar: Etnografske izložbe Gradskog muzeja Varaždin i Muzeja Varaždinske Toplice u 1980. godini	91
AKCIJE	
— pripremili Marina Šimek i Miroslav Klemen	95
PRILOG	
— diskusije sa okruglog stola »Suvremena koncepcija muzeja i galerija« održanog u Koprivnici — pripremio Marijan Špoljar	107

U MEĐIMURJU I VARAŽDINU 1795.

Erdeljski putopisac Dominik Teleki proputovao je 1795. jugozapadne pokrajine tadanje Ugarske. Ovom je prilikom posjetio, dolazeći iz Međimurja, Varaždin, Zagreb i neka usputna mjesta. Iz Zagreba je krenuo preko Karlovca u hrvatsko Primorje. O svojim veoma zanimljivim opažanjima i doživljajima štampao je 1797. god. na mađarskom jeziku u Pešti opširno putopisno djelo. Ovo je na njemački preveo prof. Ladislav Nemeth i izdao ga 1805. god. u nakladi Hartleben u Pešti.

Nakon posjete Kaniže produžio je Teleki u Zaladsku županiju, u Čakovec, znatno trgovište, gdje obitavaju Hrvati sa nešto njemačkih useljenika. Čakovec je glavno mjesto Međimurja. Ovdje se nalazi utvrđeni grad nekoč vlasništvo Zrinskih. Ovaj je obrambeni objekat utvrđen jakim zidinama i bastionima. Utvrđeni kašteo je danas vlasništvo grofova Festetića. Raniji vlasnici grofovi Althan podigli su stari jednokatni dvorac na dva sprata. Izvana izgleda čitava zgrada žalosnom tvrđavom, unutra vidimo ali prekrasnu novu građevinu. Međimurje je doista lijepa pokrajina, sa 46.000 stanovnika. Svako selo ima crkvu. Stanovnici su Hrvati, marljivi zemljoradnici dobrih običaja sa mnoštvom dovrtljivosti. Krađe i ubojstva gotovo su nepoznata. Dobro zarađuju za prijevoz robe do Trsta, Rijeke, u Hrvatsku, Peštu i Budim. Imaju vrlo dobre i njegovane konje, rasno oplemenjene iz pastuharne Althana. Bave se i stočarstvom, ali se ne bave ovčarstvom. Dobra su međimurska vina.

Teleki u daljem tekstu govori o Zrinscima i njihovom zatvoru i carskom poklonu ovog velikog feudalnog vlastelinstva Althanu, bolje njegovoj supruzi kneginji Pignatelli iz Italije. Althani prodali su feud Festetićima za milijun šestohiljade forinti. Zatim opširno opisuje njihovo bogatstvo, napredne zahvate i suvremenost privrednih intervencija. Seljaci sade i dobre vrste duhana, koji izvoze u Hrvatsku i susjednu Štajersku. Kao dobar Mađar Teleki se upušta i u pitanje nacionalnosti međimurskih Hrvata te dolazi do zaključka, da ih Festetić namjerava ponovno mađarizirati kroz mađarske škole koje osniva na tom području pomoću seoskih bilježnika, koji svi moraju biti Mađari. Zatim govori o selima Sv. Martin, Štrigovi i o mjestu, gdje je bana Nikolu Zrinskog razderao (?) vepar. Na ovom se mjestu nalazi lijep spomenik poginulog junaka.

Pojedini manji posjednici koji su kupili od feudalaca manja imanja nazivaju se inskripcionalisti.

Nakon kratke vožnje dobrom cestom dolazi se do lijepog drvenog mosta preko Drave (pisac je zabunom zabilježio: Dunav o. p.). Dakle dolazimo u Hrvatsku, u Varaždin. Ovaj kr. slob. grad jedan je od glavnih gradova Hrvatske. Izgrađen je u ravnici. Zapadno i istočno nalaze se brda. Utvrđen je prilično oronulim utverdama u obliku četverokuta, zidinama, bedemima, kulama i polukulama. Naokolo postoje još uvijek duboke i široke močvarne grabe za pojačanja utvrda. Nekoć se u nje podzemnim vodovodom napuštala dravska voda i time pojačavala obrambena moć protivu napadača gradskog područja. Na jednom isturenom dijelu grada nalazi se stara tvrđava od vajkada vlasništvo grofova Erdöda. Postoje tri obrambene kule, ali objekat polagano propada. Gradske ulice su prilično redovite i popločene. U njemu se nalaze značajne zgrade Palača županije. Tako skladnih ima čak i u Ugarskoj malo. Zatim palača grofova Drašković, gradska vijećnica, crkava, kojih za tako malo mjesto ima zaista previše. Tu je stara župna crkva, franjevačka s mnogo pozlate, pavlinska sa velikim samostanom. Prilično prostrano predgrađe, koje okružuje četvorinu unutarnjeg grada, ima također lijepih zgrada, kuća i vrtova. Ističu se dom hrvatskog bana Erdöda, pa porodice Patačić, starački dom (Ksenodohij) sa crkvom i drugi. Žitelja Varaždin broji oko 5000 u većini Hrvata. Od toga broja samo mali broj razumije mađarski. A i ovdašnje plemstvo govori slabo mađarski. U gradu ima i nešto Nijemaca i Ilira (pravoslavnih Srba o. p.). Na ulicama susreće se vrlo mali broj ljudi.

Nakon kraćeg boravka krenuo je Teleki put Zagreba, koji je opisao veoma opširno, pa onda dalje produžio put Karlovca i dalje.

A sada završno nekoliko riječi o piscu. Dominik Teleki rodio se u Erdelju 5. IX 1773. Slušao je sveučilišne nauke u Beču, gdje je ostao do 1791. god. Iste godine odlazi u Peštu, gdje na pravnom fakultetu nastavlja studije. 1796. posjetio je Češku, Sasku i Jenu, gdje je postao članom Privrednog društva. Naučno društvo u Jeni izabralo ga je 1777. god za svog predsjednika. Umro je u Erdelju 1798. Napisao je nekoliko naučnih djela na mađarskom jeziku.